

ALFÖLD

PARASZTOK

Négy évvel ezelőtt az irodalmi Nobel-díjat a nagy világ meglepetésére olyan írónak adták ki, akiről vajmi keveset tudott a jól értesült, fürge nemzetközi sajtó. Pedig Lengyelországban akkor már ismerték Reymont Ladislás-t, kinek megkoszorúzott regénye, *A parasztok* (Chlopi) 1914-ben már a negyedik kiadást érte el hazájában.

Maga az ember érdekes szellemi csavargó: igen szerény körülmények között nőtt fel (1868-ban született). Vasutas volt, de felebbvalói és az orosz hatóságok nem jó szemmel nézték az író és „intellectuel” hírében álló kisembert, aki egy munkásbalesetről írt hivatalos jelentését evvel a megjegyzéssel kapta vissza: „Visszaküldöm novelláját. Szíveskedjek pontos jelentést tenni a balesetről. Foglalkozzék többet szolgálatával és kevesebbet irodalmi kísérleteivel”. Emlékezéseiből kitűnik, hogy a megrovásra csakugyan rászorult szegény Reymont, mert előfordult, hogy elmaradt felebbvalója újról üdvözléséről, melytől előmenetelét várta, holott a talaj a főnök szeretőjének küldött és vadorzókától szerzett fécánokkal és vaddisznóval gyönyörűen elő volt készítve – és miért? Mert kezébe akadt előző este Sienkiewicz trilógiája és azt harmadnap reggel tudta csak letenni. Vándorkomédiás is volt, akárcsak némely magyar zsenink, sőt az orosz hatóságok külföldre is kitanácsolták, de Reymontnak minden szerencsétlensége szerencsés irodalmi fordulatot jelent kisszerű életében: ekkor ismerkedik meg Franciaországgal és Zolával, ami kiváltja belőle egészséges reakcióképpen koszorús regényének, *A parasztok*-nak gondolatát.

A kritika körülbelül egyetért abban, hogy amit Reymont azelőtt írt, csupán előkészület ahhoz, amit ebben a hatalmas szintézisben megalkotott és hogy amit azóta – főleg a világháború eseményeinek hatása alatt – írt, kevésbé sikerült, félreért alkotások. Mikor 1925-ben meghal, az egész világ előtt mint *A parasztok* szerzője áll: de ez aztán olyan monumentum aere perennius, melynek anyaga kipróbált ötvözet és formája a tökéletes klasszicizmus.

A parasztok egy kis lengyel falu: Lipce élete egy esztendő leforgása alatt. Már magában ez az alapeszme is merész és mutatja, hogy nem a közönséges regénytípussal van dolgunk, melynek tárgya valami érdekes, különös, esetleg egyszerű, de mélységben ábrázolt egyéni élettörténet, hanem ennél jóval szélesebb, egyetemesebb érdekű: ennek a lengyel falucskának egy éves története nem csupán a lengyel nép nagy többségének, vagyis parasztságának képe, hanem Európa, de különösen Kelet-Európa népeinek, a *sík* népének, az alföldnek csodálatos költői lélekkel megalkotott nagy festménye.

Nem mintha a regény filozófikus elmélkedések, leírások, rajzok, genre-képek sorozata volna. Reymont, mint általában a szláv írók, nagyszerűen és érdekesen mesél, s az átlagos regényolvasó is, kit csak az eseményszöveg nem fáraszt, megkapja benne azt a szórakozást, melyet keres és bizonyos, hogy ezt a négykötetes regényt nem teszi unottan félre. Reymont ugyanis a közösség életének ábrázolásával pompás összhangban tud vonzó, érdekes egyéni történeteket is elbeszélni: az összhangot ez nem zavarja, sőt csak így tudunk, az egyéni életek átélésével a közösség életébe behatolni.

A mese az *Ősz*-szel kezdődik: az öregedő özvegy paraszt, a falu leggazdagabb embere, – afféle jómódú párszázholdas kisgazda, a falu Szerencsés Imréje, – Boryna, még egyszer lángra lobban és feleségül veszi a falu legszebb leányát, az élettől duzzadó ifjú Jagnát, ki éppen az ő fiának Anteknek a szeretője. Boryna eszes és kemény paraszt, ki mindenben csak a saját feje után megy; Jagna ellenben helyben áll, mint az anyaföldből kinőtt sudár napraforgó, mely a szerelem perzselő napja felé hajlik, ahogy természete ösztönösen megkívánja. Ő a predestinált természetleány. Felesége lesz a gazdag parasztnak, mert életét sohasem maga igazgatja, de továbbra is Anteket szereti, vad testi szerelemmel. Antek a harmadik főalak, nagyakarátú, mint az apja, de fiatal és a szenvedély ellenállhatatlanul sodorja magával. Hogyan higgad meg lassan-lassan ez az ősember nagy lelki válságok, egyéni, családi és közösségi érzések viharában és hogyan veszi újból vállára családi és falubeli kötelességeinek eldobott terhét: a regénynek egyik legmegkapóbb eredménye.

Apja házassága Jagnával, az ő szeretőjével s az a paraszti szempontból még felháborítóbb tény, hogy az öreg hat hold jó földet átír az új asszony nevére, annyira felbőszíti Anteket, hogy összeverekszik apjával, aki kiutasítja házából és a falu leggazdagabb örökségének várója elmegy sovány, szívós, termékeny feleségével a nyomorba s lesz a falu megvetettjévé. A megfiatalodott Boryna rövid idő múlva rettenetes valóra ébred: saját szemével győződik meg róla, hogy Jagna Antek kedvese. Egy csodálatosan szép karácsonyj az akarattalan, ösztönasszonyt hűtlenné teszi öreg urához s ettől kezdve Jagna mind jobban csúszik lefelé az öntudatlan bűn útján. Az öreg belsőleg megrokkant, de magába fojtja fájdalmát a becsület kedvéért. Még lelki katasztrófájában is megmarad gögös parasztnak, a falu első emberének. De szíve emberibb lesz, szánalmat fog Antek felesége,

Hanka iránt, ki az övéhez hasonló sorsban emberfeletti küzdelmet folytat a nyomorral és szegény megcsalt énjével. S a siránkozó passzív Hankából egyszerre kilép az ősi paraszt és az ősi nő; mihelyt apósa visszaveszi családjával együtt: könnyedén átveszi az úrnő szerepét a családi házban, ahol Jagna már csak túrt személy.

De a tél nemcsak Borynának, hanem a falunak is nehéz korszaka. Rossz volt a termés, kevés a munkaalkalom. És mikor a nép a legnagyobb nyomorban sinylődik, a földesúr idegen munkásokkal az urbáriális erdőt kezdi irtatni. A Lipce népe Boryna vezetésével megrohanja a favágókat, de Borynát egy erdőőr leteríti, mire a lesben álló Antek, ki egy pillanatra apjára fogta puskáját, hogy a zürzavarban észrevétlenül lelője, a hirtelen feltámadt családi és összetartozási ösztönnek engedelmessé, az erdőőrt agyon veri.

És jön a tavasz, melynél szomorúbbat még nem ért meg Lipce népe. A férfiakat mind elvitték a csendőrök. Kenyér nincs, a tavaszi munkát senki sem végzi, segítség nélkül maradt a nyomorult asszony- és gyerekhad. Boryna, a falu hőse, élőhalottként fekszik szótlanul ágyában, mióta az erdész leütötte. Hanka, mint egy férfi, tartja rendben a gazdaságot és ápolja az öreget. Ő a csendes hőse a *Tél*-nek, küzd a nagy Boryna-vagyon megtartásáért, így akarja a börtönben ülő Antek megbecsülését és szerelmét visszavívni. Jagna pedig tovább sülyed: ellenállás nélkül lesz a bíró szeretője a falu nagy megbotránkozására.

Majd véget ér a falu nagy megpróbáltatása, haza engedik a férfiakat. Csak Antek jön meg később s mire hazaér, Boryna már halott.

Az utolsó kötetben, a *Nyár*-ban, kiki learatja, amit vetett. Anteket haza eresztik s bár még egyszer felgerjed Jagnához, ez megvetéssel utasítja el, mert már a kántor fiatal papnövendék fiát imádja, misztikus vonzódással és érzéki szerelemmel. De Antek is érzi, hogy ő nem a régi: most ő a falu első embere, őt a közösség újra magába zárta, amint Jagnát kitaszítja. Miután a bíró a falu pénzét elsikkasztotta, a nép haragja Jagna ellen fordul, kire állítólag a bíró a pénzt elköltötte. Jagna megejtő szépsége, egyéni ízlése, már régóta szálla asszonytársai szemében, élete csupa botrány s a közösség most kiveti magából ezt a szörnyeteget. Kiviszik a határba; ott megkövezik s a nyomorult asszony megtévelyedik.

Ez persze csak a regény vázlata; teljes képét még csak megközelítőleg sem lehet kivonatban adni, mert az egyéni történet csak egy kisebb része annak a nagyszerű harmóniába összeolvadó egységes történetnek, mely a természet, a falu és az egyes emberek életét foglalja össze a négy szakaszos falfestményben.

Klasszikus műnek mondhatjuk Reymont regényét: a klasszicitás minden igényét kielégítő alkotásnak. Érett, tiszta népi nyelv, de főleg harmónia és kiegyenlítettség jellemzi minden vonatkozásban. A természet csodálatos színei mindig párhuzamosan haladnak az emberek, sőt egyének történetével: ősszel vet utolsó lángot az öregedő Boryna, s a süvöltő szelek sejtetik, hogy az ember és a természet nagy válsága kitörőben van. A Tél meg is hozza a nagy családi tragédiát és a falu élete a mélypontot éri el: a gazdag Boryna menyé a nyomorult nincstelenek sorsára jut, együtt megy velük rózsát szedni az erdőre borzasztó hóviharban s majd ott vész a természet démoni erőinek markában. A zsendülő tavasz meghozza a felszabadulást és az új szerelmet Jagnának s már előbb mondtuk, hogyan oldja meg a nyár az emberek termését és hogyan dönti katasztrófába a nyári villanyosság zivataros légköre a szerencsétlen Jagnát.

Klasszikus Reymont regényének szerkesztési módja is. Minden kötete, sőt fejezete szeles nyugodt tájképpel nyílik meg, mely megadja az alaphangot, ebbe vegyülnek aztán a diszsonanciák, az egyéni bajok, melyekből a tömegmozgáson át valami hallatlan intenzitású végjelenetbe jutunk, s ez mint zenedarabokban szokás, fortissimo akkorddal zárja le a kötetet. Az Őszt a félelmetes parasztpátriárka lakodalmának hejehujája zárja le, melybe belevegyül az istállóban elhagyottan haldokló húséges cseléd vallásos bariton-kontrapunktja. A Tél végén az erdei csetepaté zürzavara állítja el lélekzetünket s csak a félholtra sújtott Boryna és Antek végső kiengesztelődése oldja fel moll-akkordban a tomboló kaoszt. A legnagyobb finálét azonban a Tavasz utolsó napjain találjuk: ez az a hely, midőn Reymont abba hagyva realista modorát, Szabó Dezső modorára emlékeztető szimbolikus vízióban emeli fel előttünk az élőhalott nagy paraszt alakját végső összerogyása előtt:

S életének emez utolsó órájában valami különös történet: az ég szürke lett, mint a kanavász, a hold lenyugodott, minden fényesség kialudt s hirtelen az egész világ vak sötétségbe fulladt, szürke zavaros mélységbe hullott. És úgy tetszett, mintha valahol valami megfoghatatlanság támadt volna és ez nehéz léptekkel jár a sötétségben: a föld is reng alatta.

A magános fák remegtek, száraz levéleső hullott susogva a kalászkokra, a búza- és fűtenger hajladozott és a remegő mezőből szelíd, szorongó, panaszos hang hallatszott:

– Gazd'uram! gazd'uram!

Az árpakalászkok zöld szakállá rezgett a sírástól és meleg csókokat hintett fáradt lábára.

– Gazd'uram – siránkoztak az árpafejek elállva útját és rá rázva harmatos könnyüiket. Valami madár panaszosan rikkantott. A szél zokogott a feje felett. A köd nedves fátyollal burkolta be. De a hangok újra meg újra feltörték, roppantul megnöttek és mindenfelől hívták keservesen, végeszakadatlan

– Gazd'uram! gazd'uram!

Végre meghallotta, körülnézett és halkán válaszolt: – Hát itt vagyok! Mi baj?

Hirtelen minden elhallgatott körülötte. De mikor újra elkezdett vetni üres és megnehezedett kezével, a föld hatalmas kórusa megszólalt:

– Maradj! Maradj velünk! Maradj! ...

Csodálkozva megállt; úgy tetszett neki, mintha minden szembe jött volna vele; mintha a fűszálak kúsznának, a

hullámzó gabonatenger feléje folya, a föld elgáncsolná; mintha az egész világ felkelt volna és vele szembe szállna: rémület ülte meg a lelkét. Kiabálni akart, de a szó nem jött ki a torkán; menekülni akart, de ereje elhagyta, a föld megragadta a lábánál fogva, a búzaszálak befonták, a barázdák visszahúzták, a kemény göröngyök beleakaszkodtak, a fák fenyegetően elállták az útját, a bogáncs megszagatta, a köveik felvérezték a lábát, a gonosz szél hajtotta, az éjjel rossz útra vitte és mindig ez a szózat, melytől visszhangzik ég és föld:

– Maradj! Maradj!

Vére megfagyott ereiben, minden elhallgatott és ő megállt. Villámlás csapta fel a haláltól elsötétült szemét, az ég megnyílt előtte és a vakító fényességben ott ült az Atyauristen kalászköböl font trónusán, felé nyújtva kezét és jóságos hangon szólva:

– Gyere hozzám, kis emberi lélek! Gyere szegény fáradt szolgál! ... Boryna megingott, széttárta karját, mint úrfelmutatásra:

– Köszönöm, Uram Isten! – mondotta és arcára bukott a szentséges fenség előtt.

Összeroskadtt és meghalt az isteni kegy órájában.

Fölötte már hasadozott a hajnal. Lapa hosszan, szomorúan ugatott.

*

Nem csodálnám, ha egy nagy zeneszerző egyszer valami nagyszerű operát ír majd ebből a szinte szimfónikus formában felépített regényből.

Klasszikus ez a regény azért is, mert parasztjai se nem túlságosan rosszak; se nem vértelenül ideálisak: testből és lélekből állnak, mint a többi emberek. Nemcsak inni, verekedni és szerelmeskedni tudnak, hanem jót tenni és imádkozni is. És milyen teljes ez a falusi galéria! Itt van a sunyi és tekintélyére sokat adó bíró: „Én, a bíró mondom!” De a díszes állás nem tartja vissza attól, hogy Jagnával ittas állapotban ne szerelmeskedjék a falu szegényére. Itt van a falusi Don Juan, aki megveti a nőket, csak azt az egyet nem tudja újra megkapni, aki mindenkié; itt a gögös anya, aki mindent nagyszerűen elrendez anyagi szempontból és fiát, lányát boldogtalanná teszi; vagy itt van a fiatal paraszt, aki lázadva tör az anyai kényszer ellen és saját erejéből alapít új házat és családot szegény sorsú feleségével, itt a hű szolgál, aki a nagy nemzeti felkelésben is csendes hős volt és a passzív szolgasorban mártírként él, de vadorzásban szerzett sebeit eltitkolva nyomorútan pusztul el az istálló szalmáján, a falu kamasza, az asszonyok céltáblája, de aki mégis talál pártfogóra a hajadonok között, mert van pénze, itt a részeges veterán harangozó, aki egyúttal állatorvos, itt a falu okos és mindenről jól informált zsidaja, melyet mintha egy magyar faluból ültetett volna át az író, a könnyelmű földesúr, mely mintha vérrokona volna valamelyik könnyűvérű magyar gentrynek, stb., stb. Teljes a kép és a tarka változatosságú alakok harmonikusan olvadnak össze a falusi élet közös menetében.

*

Bár volna nekünk is olyan szerencsénk, mint a franciáknak és akadna Reymontnak olyan magyar fordítója, mint Franck Schoell, aki német hadifogságában egy lengyelrel együtt lefordítván pompás, színes és ízléses francia nyelvre a nagy paraszteposzt, azóta kitűnő tudományos munkássága mellett Reymont francia apostolává szegődött. Az ő fordítása nem a szokványos francia fordítói munka, mely önkényesen szabdalja ki, vagy gyúrja a francia ízlések nem megfelelő részeket: a fémjelzést maga Reymont nyomta rá a fordításra azzal, hogy maga hozta el Amerikából a kiadónak. A magyar fordító persze könnyebb helyzetben lesz, mint a francia, mert a magyar nyelvet gazdag idegrendszerű és a magyar parasztlelet szavainak klasszikus tekintélye közelebb hozza a lengyel író nyelvéhez, mint ahogy a lengyel és magyar kultúra rokonabb, mint a lengyel és a francia.

Bár minél előbb olvashatnók a magyar *Parasztok*-at!

(Budapest)

Eckhardt Sándor

VÉSZTŐI NÉPIES NÖVÉNYEK

A Nagy Alföldet bejáró útból megfordultam Békés vármegyében V é s z t ő -n (1927 okt.), amely botanikailag is érdekes terület.¹

Néhány ős zamatú népies növénynevet is feljegyezgettem. Többje egészen ismeretlen² és feltűnőleg jellegzetes név. Botanikus szaktársaim kedvéért betűrendben adom őket alább.

Achillea millefolium: *egérfark kóró*.

Bidens tripartita: *forkasfog*.

Chrysanthemum inodorum: *papvirág*.

Cichorium intybus: *kattangkóró*.

Cirsium arvense: *aszott*.

Convolvulus arvensis: *folyófü*.

Daucus carota: *vadmurok*.

Dipsacus silvester: *golyahúgy kóró*.

Erigeron canadensis: *korpafü.*
Hibiscus trionum: *vaddinnye.*
Lappa major: *bojtorjáng* („jó csomót kötnek belőle madzag végére, a szalonnára nem megy az egér“; az oldalszalonna aljára kötött madzag, rajt a bojtorjánggal; éhes egerek ellenében biztos védelem, mondották).
Lathyrus tuberosus: *mogyorófü*
Lotus corniculatus: *babarcs.*
Melilotus albus: *kanbüdös.*
Ononis spinosa: *gelices tüsök.*
Plantago major: *útilapú.*
Polygonum amphibium: *vérfü.*
Polygonum aviculare: *porcsin.*
Potentilla reptans: *vad földi eper.*
Prunella vulgaris: *dongófü.*
Sinapis arvensis: *vadrepce.*
Stachys recta: *tarlóvirág, tarlófü.*
Symphytum officinale: *fekete nádálylapú.*
Taraxacum officinale: *csorbáka.*
Trifolium arvense: *vadbodorka.*
repens: *vadbodorka.*
Xanthium strumarium: *deákmogyoró.*

(Szeged)

Györffy István

ALFÖLDI MŰVÉSZEK EGYESÜLETE

A szegedi művészek, hosszú évek elszigetelt és meddő küzdelmei után, amelyeket az anyagi létért és erkölcsi érvényesülésért vívtak, végre belátták, hogy a hivatalos közöny és a társadalmi nemtörődomség ellen csak szervezett erővel és közös munkával vehetik fel a harcot a győzelem reményében.

E célból elhatározták, hogy *Alföldi Művészek Egyesülete* néven tömörülnek anyagi és erkölcsi érdekeik védelmére.

Az Alföldi Művészek Egyesülete örömmel lát tagjai sorában minden jóakarató művészembert, festőt, szobrászt, építésszt, iparművésszt és mindazokat, akik e művészetekkel elméleti, vagy gyakorlati téren vonatkozásban vannak.

Mindenféle irányzat híveit szívesen sorozza táborába az Alföldi Művészek Egyesülete, amely egészséges és becsületes magyar kulturát akar a vidéken, amely az egész életet áthatja és megszépíti.

Az Alföldi Művészek Egyesülete elsősorban Szeged művészeit egyesíti, de a szomszédos testvérvárosok, főleg Hódmezővásárhely, Makó, Szentés, Orosháza és Békéscsaba művészeit is zászlaja alatt akarja összegyűjteni.

Az Alföldi Művészek Egyesületének célja:

1. Megfelelő kiállítási helyiségekben a különböző művészeti ágak képviselői termékének bemutatása,
2. a közönség ízlésének fejlesztése és érdeklődésének megnyerése a valódi művészet pártolására,
3. művészház létesítése a hatóság és a közönség támogatása mellett,
4. művésztelep és műtermek fölállítása,
5. propaganda annak érdekében, hogy a középületek díszítését, az otthon és az ucca artisztikumát (szobrok, plakátok), a színpadi dekorációkat stb. a vidék művészeire bízzák,
6. az Alföld és a magyar alföldi városok szépségeinek kortörténeti szempontból is értékes megőrkítése; a nagyközönség figyelmének felkeltése ezen értékeinkre,
7. előadások és viták rendezése a vidéki művészet ismertetése és terjesztése érdekében,
8. vándorkiállítások és aukciók a vidéken és a fővárosban.

*

Az Alföldi Művészek Egyesülete mindenekelőtt az összefogásban rejlő erejére számít, de természetesen méltán elvárja a kormány, a város, a művészeti egyesületek, a műbarátok s a nagyközönség megértő támogatását is.

Az Alföldi Művészek Egyesülete a magyar kultúra nagy önvédelmi és hódító harcához akar küzdőket és fegyvereket állítani és az utóbbi években megindult egészséges és termékeny decentralizációnak kíván egyik erős végvára lenni.

Ha Nagybánya a magyar Barbizon, Szolnok a magyar München, Hódmezővásárhely a magyar Fiesole nevet érdemelte ki, Szeged, a legnagyobb vidéki város erkölcsi kötelességét teljesíti és hivatását tölti be, amikor művészeit a közös kultúra érdekében egyesíti, hogy Károlyi Lajos városából is új fény, új szín világosítsa a magyar jövőbe, amelyet egyesült erővel, egymást bátorítva és segítve fogunk megteremteni.

Szeged, 1928. január 15.

Az Alföldi Művészek Egyesületének Előkészítő Bizottsága : Balla Jenő, Dinnyés Ferenc, Dorogi Imre, Erdei Dezső, Felek György, Fogassy Ödön, Geguss Rezső, *Hegyi István*, Heks Nándor, Joachim Ferenc, Joachim József, *Juhász Gyula*, Klucsik Ferenc, Kovács Árpád, Láposy Hegedüs Géza, Lengyel Vilma, *Lugosi Döme dr.*, Magyar László, *Móra Ferenc*, Papp Gábor, Papp József, Parobek Alajos, Petri Pick Lajos, Szabó Géza, Pfeiffer Elek, Sajó István, Sebestyén Endre, *Cs. Sebestyén Károly dr.*, Szolcsányi Gyula, Szolcsányi István, Szőri Józsefné, Tardos Taussig Ármin, Tápai Antal, *Terescsényi György*, Tóth István Jenő, Vigh Ferenc, Vlasits Károly.

ALFÖLDKUTATÁS

Klebensberg Kunó gróf kultuszminiszter az Alföldi Magyar Közművelődési Egyesület közgyűlésén beszédet mondott az Alföld kulturális fejlesztéséről és tanulmányozásáról. A beszédből az alábbi részleteket közöljük.

A nagy magyar Alföldet nem a magyar geografia vitte a nemzet köztudatába, hanem Petőfi leíró költeményei. Költségünknek ezek a remekei, amelyeket minden iskolában olvasnak és amelyek minden jó magyar lelkében ott vannak, ezek vitték be kiirthatatlanul a magyar köztudatba az Alföldet, annak legnagyobb folyóját, a Tiszát, a gulyást, a délibábot és mindazokat, amiket az Alföldön ma is látunk. De még ezekből a gyönyörű költeményekből is kicsengtek a magyar alföldi nép és a Tisza folyónak pusztításai.

Hogy ezt a helyzetet világosan lássuk, vissza kell mennünk a történelemhez. Mohács után a magyar vidék kerül török hódoltság alá és voltaképpen a nemzetiség lakta vidékek maradnak meg. Csodálatos jelenség ez, mert ami ma a trianoni Magyarország, az a török időkben egészen idegen uralom alatt volt és abból állt az akkori Magyarország, amit tőlünk Trianon elfoglalt. Én azt hiszem, nincs példa a világtörténelemben, hogy egy nemzet három-négy évszázadon belül teljesen megváltoztassa a maga területét. Ezt semmi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy a magyar hazafiság nem mulandó valami, hanem szeretete a földnek, egy nagy idealizmus, egy nagy eszme, a magyar géniusznak maradandó nagy eszméje.

Mikor ezt a szót: „puszta“ kimondjuk, nem is gondolunk arra, hogy hányszor láttunk az Alföldön kis dombocskákat, alatta a templom romja, a házaknak pedig nyoma veszett. Mikor azután a török mindent elpusztított, ami elpusztítható volt és minden gazdagságot összeharcsolt, akkor összefogatta az embereket és mint magyar rabszolgát, mint árút vitte a rabszolgavásárra. Amikor azután a felszabadító háború ehhez a területhez bennünket visszajuttatott, az egészen néptelen volt. Kezdték berajzani az emberek a belső területekről, akik aztán a tanya népének magvát alkották. Ez a magyar tanyás elvégezte a magyar honfoglalást!

A másik szomorú momentum, amely Petőfi gyönyörű költeményeiből kicseng, a Tisza árvizének a kártevése, mely magával hozza a Tiszaszabályozást. Ekkor megjelenik a Tiszánál a nagy magyar mérnök prototípusa, Vásárhelyi Pál és megkezdí a Tisza szabályozását. De vele együtt ott látjuk a magyar munkásembert, a magyar kubikost. Ez a két típus, a magyar tanyás és a magyar kubikos háromszázmillió koronával négymilliónégyszázezer katasztrális holdat adott vissza a magyar nemzetnek. De mi lett Vásárhelyi Pál sorsa, akinek a szobra ott áll Szegeden és akinek a szobránál a magyar mérnökök időnkint ünneplik az ő emlékét? Behívtak ide egy idegen mérnököt, aki mindent ellentétben csinált azzal, amit Vásárhelyi jónak látott. Vásárhelyi belehalt a mellőzésbe, amellyel ő rettenetes igazságtalanság érte, mert később mégis csak kénytelenek voltak az ő terveihez visszatérni. Akkor is megvolt nálunk az a negatív típus, amely fokonkint veti rá magát ebben az országban minden munkára. De nem áll egyedül az, amit akkor Vásárhelyivel cselekedtek.

Nem hiszem, hogy Európának tíz olyan szép épülete legyen, mint a mi parlamentünk. Amikor elkészült, bemutatták a politikai világnak. Mi hátul mentünk az építmény tervezőjével, mikor meghallottuk, hogy leszólják egyesek ezt a nagyszerű alkotást. Mikor meghallotta Steindl, zokogva mondta, hogy miért érte ő meg ezt a napot, mikor ő mindig istenfélő és emberszerető ember volt. Mert az alkotó embernek a szeretet a legnagyobb gyönyörűsége, az a belső öröm, amelyet csak az alkotó ember érez. Vajjon mit érezhetett Vásárhelyi Pál akkor, amikor az Aldunán sziklát robbantott és amikor a Tisza szabályozásával annyi területet adott vissza nemzetének? Nagyot vét az a nemzet, amely gáncsot vet az alkotó embereknek, mert nem az alkotó embert bántja azzal, hanem az alkotásnak és ezzel önmagának árt. Ezért a történelemírás feladata lesz igazságot

szolgáltatni azoknak, akik a kortársaktól igazságtalanságot szenvedtek.

A magyar tanyás és a magyar kubikos mellett megjelent a magyar mérnök, a magyar intelligencia. A magyar mérnök után jött a magyar tanító és ez vitte ki utána a magyar művelődést. Itt egészen nyíltan és őszintén meg kell állapítanunk azt, hogy 16–17 ezer tanítóra és mintegy 8500 tanteremre van szükségünk, hogy Eötvös törvényét teljesen végre tudjuk hajtani és ezeknek az alkotásoknak túlnyomó részét ki kell vinnünk a nagy magyar Alföldre a tanyavilágba. Eddig 1151 ilyen népiskolai objektum készült el. Azután sor került az alföldi egyetemekre. Debrecen, ez a nagy református központ keresztülvitte, hogy az egyik főiskolát megkapja, az erdélyi menekült egyetem pedig Szegeden nyert elhelyezést. És ez a két intézmény együtt ma már nem két egyetem az Alföldön, azért, mert véletlenül az Alföldön van, hanem mind a kettő az Alföld egyeteme. *Az Alföld egyeteme* olyan értelemben véve, hogy a teológiai fakultás az Alföld vallási ügyeivel foglalkozik, a jogi fakultás az Alföld társadalmával, a filozófiai fakultások az Alföld történetével, az orvosi fakultások pedig az alföldi nép betegségeivel foglalkoznak.

Eddig az alföldi egyetemek még nem képviselték az Alföld tudományosságát, mert az Alföld még nem egy olyan lezárt része a tudományosságnak, mint a Dunántúl. Amint Petőfi megteremtette az Alföldnek a poézisét és esztétikáját, úgy kell megteremtenie most a debreceni és a szegedi egyetemeknek az Alföld tudományosságát. Így kap majd az Alföld egy sajátos egyéniséget. De nem elég az, hogy mi ezt a munkát elvégezzük, nem elég az, hogy odaadjuk pénzeinket, hanem kell, hogy ezek az alkotások valóban a nemzet közkincsévé váljanak, hogy nemzetünk szeresse is azokat!